

İbrahimli N.Q.♦

DOI: 10.25108/2304-1730-1749.iolr.2026.82.50-56
UOT:343.9**Rəqəmsal kriminalistikanın narkotik vasitələrin
aşkarlanmasında rolu**

Xülasə: Məqalədə rəqəmsal kriminalistikanın konseptual əsasları və onun narkotik cinayətlərinin transformasiyası kontekstində rolu təhlil olunur. Müəllif tərəfindən göstərilir ki, rəqəmsal kriminalistika ilkin mərhələdə kompüter kriminalistikası ilə eyniləşdirilsə də, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı nəticəsində rəqəmsal məlumatları saxlamaq və emal etmək imkanına malik bütün elektron sistemləri əhatə edən kompleks elmi-praktik sahəyə çevrilmişdir. Bu sahə rəqəmsal sübutların aşkar edilməsi, qorunması və məhkəmə icraatında istifadəyə hazırlanmasını təmin edir.

Həmçinin məqalədə qeyd edilir ki, rəqəmsal mühit narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinin forma və üsullarını dəyişmiş, sosial media, xüsusilə də “darknet” platformaları və kriptovalyutalar vasitəsilə həyata keçirilən anonim fəaliyyət modellərini genişləndirmişdir. Müəllif vurğulayır ki, rəqəmsal izlərin toplanması və təhlili cinayətlərin açılmasında mühüm rol oynasa da, bu proses qanunçuluq, proporsionallıq və fundamental hüquqların qorunması prinsipləri çərçivəsində həyata keçirilməlidir.

Nəticə etibarilə, məqalədə rəqəmsal kriminalistikanın narkotik cinayətləri ilə mübarizədə strateji əhəmiyyətə malik olduğu və bu sahənin inkişafının hüquq-mühafizə fəaliyyətinin effektivliyinin artırılması baxımından zəruri olduğu əsaslandırılır.

Açar sözlər: narkotik cinayətləri, narkotik vasitələr, rəqəmsal kriminalistika, rəqəmsal kriminalistika metodları, şəxsi həyat toxunulmazlığı.

Dünya Narkotik Hesabatının nəticələrinə əsasən¹, son illərdə narkotik vasitələrin istehsalı, qanunsuz dövriyyəsi və istehlakı əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır [7]. Qeyd olunan artım təkə ictimai sağlamlıq baxımından deyil, eyni zamanda milli və beynəlxalq təhlükəsizlik müstəvisində də ciddi təhdidlər doğurur. Mövcud vəziyyət isə narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizənin daha da gücləndirilməsini, transmilli və təşkilatlanmış ticarət şəbəkələrinin sistemli şəkildə ifşa olunmasını, eləcə də bu fəaliyyətlərdə iştirak edən cinayətkar qrupların müəyyən edilərək məsuliyyətə cəlb olunmasını zəruri edir.

Digər tərəfdən, müasir dövrdə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı narkotik cinayətlərinin xarakterinə əhəmiyyətli təsir göstərərək bu sahədə cinayət fəaliyyətinin geniş miqyasda rəqəmsallaşmasına səbəb olmuşdur. Onlayn platformaların, eləcə də, müxtəlif rəqəmsal kommunikasiya vasitələri və alternativ maliyyə alətlərinin cinayətkarlar tərəfindən intensiv şəkildə istifadəsi nəticəsində ənənəvi istintaq üsulları bu cür cinayətlərin vaxtında və

♦ İbrahimli Namiq Qubad oğlu - “Hüquq və İnsan Haqları İnstitutu” PHŞ Ekspert şurasının üzvü (Azərbaycan).
E-mail: nibrahimli@lhri.az

¹Narkotik istifadəçilərinin sayı artmaqda davam edir: 2023-cü ildə təxminən 316 milyon insan (15-64 yaş arası) narkotik istifadə edib, bu da 10 il ərzində təxminən 28 % artım deməkdir. Bu artım global əhalinin artımından yüksəkdir.

operativ aşkarlanması baxımından müəyyən məhdudiyyətlərlə üzləşir. Əksər hallarda fiziki müşahidə və ənənəvi sübut toplama mexanizmləri rəqəmsal mühitdə formalaşan və saxlanılan izlərin müəyyənləşdirilməsi üçün kifayət etmir.

Məhz bu kontekstdə rəqəmsal kriminalistika müasir narkotik cinayətlərinin aşkarlanması və araşdırılmasında mühüm elmi-praktik vasitə kimi çıxış edir. O, rəqəmsal izlər və elektron sübutlar vasitəsilə global narkotik tendensiyalarını əlaqələndirməyə, sübutların toplanması, təhlili və hüquqi dövryyəyə daxil edilməsini təmin etməyə imkan yaradır, bununla da ənənəvi istintaq mexanizmlərində mövcud olan boşluqları əhəmiyyətli dərəcədə aradan qaldırır.

Məqalənin yazılmasında məqsəd rəqəmsal kriminalistikanın narkotik vasitələrin aşkarlanmasında rolunu sistemli şəkildə təhlil etmək, onun funksional imkanlarını müəyyənləşdirmək və mövcud hüquqi çərçivə daxilində tətbiq perspektivlərini elmi baxımdan əsaslandırmaqdan ibarətdir.

Məqalədə ilk növbədə rəqəmsal kriminalistikaya anlayışı verilmiş, daha sonra kommunikasiya texnologiyalarının təsiri altında rəqəmsal mühitə transformasiyası prosesi təhlil edilmişdir. Həmçinin müəllif tərəfindən narkotik vasitələrin aşkarlanması prosesində rəqəmsal kriminalistika metodlarının tətbiqi imkanları araşdırılmışdır.

1. Rəqəmsal kriminalistikanın konseptual anlayışı

Rəqəmsal kriminalistika müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının fəaliyyət xüsusiyyətlərinin dərk edilməsinə əsaslanan və cinayət xarakterli qanunauyğunluqları müəyyən etmək üçün istifadə olunan yeni biliklərdir [1, s. 94]. Rəqəmsal kriminalistika həmçinin mobil cihazlar, kompüter sistemləri və digər rəqəmsal daşıyıcılarda aşkar edilən materialların bərpası, toplanması, mühafizəsi, tədqiqi və təhlilini əhatə edən kriminalistika sahəsidir. Bu istiqamət rəqəmsal mühitdə formalaşan və saxlanılan məlumatların sübut əhəmiyyətinin müəyyənləşdirilməsi, onların prosessual qaydalara uyğun şəkildə sənədləşdirilməsi və məhkəmə icraatında istifadəyə yararlı vəziyyətə gətirilməsini nəzərdə tutur.

Rəqəmsal kriminalistika termini ilk zamanlar əsasən kompüter kriminalistikasının sinonimi kimi işlədilmişdir. Lakin informasiya texnologiyalarının inkişafı və rəqəmsal məlumat daşıyıcılarının müxtəlifliyinin artması ilə əlaqədar olaraq bu anlayış daha geniş məzmun kəsb etmiş, rəqəmsal məlumatları saxlamaq, emal etmək və ötürmək qabiliyyətinə malik olan bütün cihazların, o cümlədən, mobil telefonların, planşetlərin, serverlərin, şəbəkə avadanlıqlarının və digər elektron sistemlərin tədqiqini əhatə edən kompleks elmi-praktik sahə kimi formalaşmışdır.

Rəqəmsal kriminalistika məlumatları məhkəmə proseslərində geniş istifadə olunmaqla, yanaşı həm kibertəhlükəsizlik, həm də fiziki təhlükəsizlik insidentlərini müəyyən etmək və araşdırmaq üçün istifadə olunur [2, s. 2-3].

Bu gün rəqəmsal izlərin mövcud olduğu cinayətlərin araşdırılması bir sıra hallarda ənənəvi cinayətlərin təhqiqatından daha asan olur və effektiv həyata keçirilir. Bu, mütəxəssislərin müxtəlif informasiya sistemlərində və informasiya daşıyıcılarında rəqəmsal izlərin formalaşma mexanizmlərini bilməsi, eləcə də əməliyyat sistemlərində fayllarla işləyərkən rəqəmsal sübutların aşkar edilməsi, fiksasiyası və təhlili üçün xüsusi texniki vasitə və proqram təminatının mövcudluğu ilə izah olunur.

Rəqəmsal kriminalistikanın əsas məzmununu milli təhlükəsizlik və informasiya təhlükəsizliyi, sənaye casusluğu (korporativ casusluq), ağ yaxalı cinayətkarlar, uşaq pornoqrafiyası, insanların gizli izlənməsi, məxfiliyin pozulması kimi halların araşdırılması təşkil edir [2, s. 4].

2. Narkotik vasitələrin aşkarlanmasında rəqəmsal mühitin rolu və cinayətlərin transformasiyası

Qloballaşma prosesi müasir cəmiyyətlərə həm müsbət, həm də mənfi təsirlər göstərir. Əksər hallarda bu proses rəqəmsal texnologiyalardan istifadə etməklə insanların rifahına müsbət təsir göstərsə də, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı ilə paralel olaraq virtual məkanda kriminal fəaliyyətlər də aktivləşir. Belə ki, rəqəmsal texnologiyaların inkişafı yalnız kibernetik cinayətkarlığın yeni formalarını yaratmaqla qalmamış, həm də narkotik cinayətlərinin törədilmə üsullarını əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirmiş və bu cinayətlərin transformasiyasına səbəb olmuşdur. Daha öncə narkotik vasitələrin satışı və yayılması birbaşa fiziki təmas üzərindən həyata keçirilirdi halda, müasir dövrdə bu fəaliyyət rəqəmsal mühitə daşınmışdır.

Aparılan araşdırmalar onu deməyə əsas verir ki, Instagram, TikTok, Twitter və Facebook daxil olmaqla sosial media platformaları qeyri-qanuni narkotik satıcıları üçün birbaşa istehlakçıya yönəlmiş marketinq alətinə çevrilmişdir. Həmçinin sosial şəbəkələr, darknet platformaları və kriptovalyutalar narkotik ticarətində geniş istifadə olunmağa başlamış, bu isə cinayətkarlar üçün anonimlik və təhlükəsizlik imkanlarını artırmışdır.

Kiberməkan və rəqəmsal mühitin sürətlə inkişaf etməsi, hüquq-mühafizə orqanlarının bu tip cinayətlərin izlənməsi və qarşısının alınması üzrə fəaliyyətini ləngidir. Bununla yanaşı, narkotik ticarətində onlayn vasitələrin istifadəsi, kibernetik cinayətlərin digər sahələrdə olduğu kimi, gizlilik və görünməzlik xüsusiyyətinə malik olduğundan (“səs-küy çıxarmır, qan tökmür, qışqırmır”), dövlət rəsmilərinin və hüquq-mühafizə orqanlarının prioritetləri arasında kifayət qədər yer almır [3, s. 2-3]. Bundan əlavə, polis tərəfindən təqdim olunan narkotiklə bağlı onlayn cinayət hesabatlarının azlığı və medianın hadisələri dramatik şəkildə təqdim etməsi məsələnin reallığını dəqiq əks etdirilməsinə səbəb olur.

Bununla yanaşı, bir çox narkotik ticarəti hadisələri məlumat müxtəlifliyinə səbəb olan yeni reklam və şərh formaları altında gizlədilir. Nəticə etibarilə, sosial mediada qeyri-qanuni narkotik ticarəti hadisələrinin dəqiq aşkarlanması daha da çətinləşmişdir [4, s. 1-3].

Onlayn qeyri-qanuni narkotik ticarəti ilə mübarizəni daha da çətinləşdirən əsas amillərdən biri narkotik maddələrin hüquqi statusunun dəyişkənliyidir. Məsələn, ABŞ-da federal qanunvericiliyə əsasən kannabisin istənilən məqsədlə istifadəsi və saxlanması qanunsuzdur, lakin ştat səviyyəsində tibbi və rekreasiya məqsədli istifadəyə dair qanunvericiliyin tələbləri əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir. Belə ki, rekreasiya məqsədli kannabis istifadəsi 15 ştatda leqallaşdırıldığı halda, digər 16 ştatda isə dekriminallaşdırılmışdır. Eyni şəkildə, “klub narkotikləri”nin hüquqi statusu da regiondan və maddənin növündən asılı olaraq dəyişir. Məsələn, bəzi klub narkotikləri (məsələn, kokain) demək olar ki, həmişə qanunsuzdur, digərləri (məsələn, amfetamin və ya MDMA) adətən qanunsuz sayılır, lakin həkim tərəfindən verilmiş qanuni resept olduqda istisna təşkil edə bilər, digər maddələr isə (məsələn, “poppers”) bəzi yurisdiksiyalarda qanuni hesab olunur [5].

Beləliklə, narkotik cinayətləri rəqəmsal mühitdə təkə gizlənmir, həm də yeni formalar alaraq transformasiyaya uğrayır. Rəqəmsal mühit bir tərəfdən cinayətkarlıq üçün yeni imkanlar yaratsa da, digər tərəfdən bu cinayətlərin aşkarlanması və qarşısının alınması üçün effektiv alətlər təqdim edir. Narkotik vasitələrin dövriyyəsinə qarşı mübarizədə rəqəmsal kriminalistikanın rolu getdikcə artır və müasir şəraitdə bu sahənin inkişafı zəruri və qaçılmaz hesab olunur.

3. Rəqəmsal kriminalistika metodlarının narkotik cinayətlərinin aşkarlanmasında tətbiq imkanları və hüquqi məhdudiyyətlər

Rəqəmsal mühit yalnız cinayətlərin törədilməsi üçün vasitə deyil, eyni zamanda onların aşkarlanması üçün mühüm mənbəyə çevrilmişdir. Bu gün kibercinayətkarlığın törədilməsində rəqəmsal texnologiyaların rolu danılmazdır. Xüsusilə, narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı cinayətlərin həyata keçirilməsində internet, xüsusilə də “darknet” platformalarından geniş istifadə olunur. Belə ki, narkotacirlər və digər cinayətkar qruplar bu mühitlərdə qarşılıqlı əlaqənin qurulması, məlumat mübadiləsinin aparılması və cinayət fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi məqsədilə şəbəkə texnologiyalarından intensiv şəkildə yararlanırlar.

Narkotik cinayətləri ilə bağlı rəqəmsal izlər (yazışmalar, zəng və geolokasiya məlumatları, IP ünvanları, sosial şəbəkə fəaliyyəti və elektron ödənişlər və s.) hüquq-mühafizə orqanları üçün mühüm sübut əhəmiyyəti daşıyır. Bu məlumatların aşkar edilməsi və təhlili rəqəmsal kriminalistikanın əsas tədqiqat sahələrindən birini təşkil edir və cinayətlərin açılmasında mühüm rol oynayır.

Rəqəmsal kriminalistika tədqiqatların təməl prinsiplərinə əsasən, rəqəmsal sübutların qorunması, toplanması, yoxlanması, identifikasiyası, təhlili, şərh, sənədləşdirilməsi və təqdim edilməsi elmi əsaslara söykənən və təsdiqlənmiş metodlarla həyata keçirilir. Rəqəmsal kriminalistika metodları əsasında mütəxəssislər kibertəhlükəsizlik hadisələri ilə bağlı sübutları müəyyən edir və toplayırlar. Narkotiklərin aşkarlanması kontekstində, rəqəmsal kriminalistik metodlar elektron cihazlarda, sosial media hesablarında, onlayn ticarət platformalarında və kommunikasiya vasitələrində mövcud ola biləcək narkotik əlaqəli məlumatların sistemli şəkildə toplanması və təhlil edilməsinə imkan verir. Bu metodlar vasitəsilə məsələn, steqanoqrafiyanın əksinə əsaslanan üsullar vasitəsilə adi görünüşlü mesajlarda gizlədilmiş həssas məlumatlar üzə çıxarılır. Rəqəmsal kriminalistika metodları xam rəqəmsal məlumatları sistemli şəkildə təhlil etməyə, hüquqi baxımdan məhkəmədə qəbul edilə biləcək sübutlara çevirməyə imkan verir [8]. Nəticədə, metodlar yalnız cinayətkar fəaliyyətlərin müəyyənləşdirilməsini deyil, həm də gələcək risklərin proqnozlaşdırılmasını təmin edərək hüquq-mühafizə orqanlarının işini səmərəli şəkildə dəstəkləyir.

Lakin sözügedən metodlar kiberməkanda törədilən cinayətlərin aşkar edilməsi və sübut bazasının formalaşdırılması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etsə də, onların tətbiqi prosesi müəyyən hüquqi məhdudiyyətlərlə müşayiət oluna və bəzi fundamental hüquq və azadlıqlara müdaxilə riski yarada bilər. Belə ki, rəqəmsal cihazlar çox vaxt “rəqəmsal şahid” rolunu oynayır və elektron cihazlarda saxlanılan məlumatlar yalnız istifadəçinin fəaliyyətini deyil, həm də onun şəxsi və həssas məlumatlarını əhatə edir. Rəqəmsal kriminalistik metodlar cihazlardan məlumatların çıxarılması və təhlilini tələb etdiyindən, şəxsi toxunulmazlıq hüququnun pozulma riski yarana bilər. Məxfilik qorunmasını təmin etməyən metodlar istintaq olunan şəxslərin hüquqlarına qalıcı zərər verə bilər, çünki məlumatlar bir dəfə təhlil edildikdən sonra əvvəlki şəxsi vəziyyətinə qaytarıla bilmir [6, s. 3-4].

Narkotik cinayətlərinin aşkar edilməsində rəqəmsal kriminalistika metodları geniş imkanlara malik olsa belə, onların tətbiqi qanunçuluq, proporsionallıq və hüquqi əsaslandırma prinsipləri çərçivəsində həyata keçirilməlidir. Həmçinin məxfilik və şəxsi hüquqların qorunması rəqəmsal kriminalistika strategiyalarında planlaşdırma mərhələsindən etibarən nəzərə alınmalıdır.

Beləliklə, aparılan araşdırma nəticəsində məlum olmuşdur ki, rəqəmsal kriminalistika qloballaşan dünyada kiber məkanda törədilən narkotik cinayətlərinin öyrənilməsi və qarşısının alınmasında əvəzolunmaz bir sahəyə çevrilmişdir.

İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının sürətlə inkişafı ilə cinayətkar fəaliyyətlər də rəqəmsal mühitə keçmiş, xüsusilə narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi sosial media, darknet platformaları və kriptovalyutalar vasitəsilə həyata keçirilmişdir. Bu transformasiya cinayətlərin daha gizli, transsərhəd və aşkarlanması çətin formalarını ortaya çıxarmışdır.

Rəqəmsal kriminalistika isə elektron cihazlarda, sosial şəbəkələrdə və onlayn ticarət platformalarında mövcud olan rəqəmsal izlərin sistemli şəkildə toplanması, təhlili və hüquqi baxımdan məhkəmədə istifadə edilə biləcək sübutlara çevrilməsi imkanını təqdim edir. Eyni zamanda, rəqəmsal kriminalistika metodlarının tətbiqi şəxsi məlumatların qorunması və hüquqi prinsiplərin təmin olunmasını tələb edir, çünki informasiya yalnız istintaqa faydalı məqsədlə əldə edilməli, şəxsi hüquqlar qorunmalıdır.

Nəticə etibarilə, rəqəmsal kriminalistika həm kiber, həm də fiziki təhlükəsizlik sahəsində cinayətlərin aşkarlanması və qarşısının alınması üçün geniş imkanlar təqdim edir, eyni zamanda narkotik cinayətlərinin transformasiyasını izləməyə və onlarla mübarizə aparmağa imkan yaradır. Bu sahənin inkişafı milli təhlükəsizlik, informasiya təhlükəsizliyi və hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyətinin effektivliyinin artırılması baxımından zəruridir.

Bibliqrafiya

1. İsaqov R. Rəqəmsal kriminalistika və onun inkişaf perspektivləri // DİN-nin Polis Akademiyasının elmi xəbərləri jurnalı - № 2 (34), 2022. - S. 94-97.
2. Mark Reith, Clint Carr, Gregg Gunsch An Examination of Digital Forensic Models // International Journal of Digital Evidence. 2002, Vol. 1, Issue 3. p. 1-12. [Elektron resurs]. URL: [https://www.researchgate.net/publication/2589967_An_Examination_of_Digital_Forensic_Models]
3. David S. Wall. Cybercrime: The Transformation of Crime in the Information Age, Cambridge: Polity 2nd edition. 2024, 356 p.
4. Chuanbo Hu, Minglei Yin, Bin Liu, Xin Li, Yanfang Ye. Detection of Illicit Drug Trafficking Events on Instagram: A Deep Multimodal Multilabel Learning Approach, Cornell University 2021, 9 p. [Elektron resurs]. URL: https://www.researchgate.net/publication/354065809_Detection_of_Illicit_Drug_Trafficking_Events_on_Instagram_A_Deep_Multimodal_Multilabel_Learning_Approach.
5. Jonathan P Caulkins, Beau Kilmer, and Mark AR Kleiman. Marijuana legalization: What everyone needs to know. Oxford University Press, 2012, 288 p.
6. Graeme Horsman. Defining principles for preserving privacy in digital forensic examinations // Forensic Science International Digital Investigation. Vol. 40 (1-2), March 2022, 301350 .
7. World Drug Report 2025 [Elektron resurs]. URL: https://www.unodc.org/unodc/data-and-analysis/world-drug-report-2025.html
8. What is digital forensics? [Elektron resurs]. URL: https://www.ibm.com/think/topics/digital-forensics

Məqalə daxil olmuşdur: 11 fevral 2026-cı il
Çapa qəbul edilmişdir: 27 fevral 2026-cı il

Ibrahimli N.G.♦

DOI: 10.25108/2304-1730-1749.iolr.2026.82.50-56
UDC:343.9

The role of digital forensics in the detection of narcotic drugs

Abstract: The article analyzes the conceptual foundations of digital forensics and its role in the context of the transformation of drug-related crimes. The author notes that at the initial stage, digital forensics was equated with computer forensics. However, as a result of the development of information and communication technologies, it has evolved into a comprehensive scientific and practical field encompassing all electronic systems capable of storing and processing digital data. This field ensures the identification, preservation, and preparation of digital evidence for use in judicial proceedings.

The article further emphasizes that the digital environment has transformed the forms and methods of illicit drug trafficking, expanding models of anonymous activity conducted through social media, particularly via darknet platforms and cryptocurrencies. The author highlights that although the collection and analysis of digital traces play a significant role in solving crimes, this process must be carried out in accordance with the principles of legality, proportionality, and the protection of fundamental rights.

In conclusion, the article substantiates that digital forensics has strategic importance in combating drug-related crimes and that the development of this field is essential for enhancing the effectiveness of law enforcement activities.

Keywords: drug crimes, narcotic substances, digital forensics, digital forensic methods, privacy rights.

References

1. Isakov R. Digital forensics and its development prospects // Journal of scientific news of the Police Academy of the Ministry of Internal Affairs. - No. 2 (34), 2022. P. 94-97 (in Azerbaijani).
2. Mark Reith, Clint Carr, Gregg Gunsch An Examination of Digital Forensic Models // International Journal of Digital Evidence. 2002, Vol. 1, Issue 3. p. 1-12. Available at: [https://www.researchgate.net/publication/2589967_An_Examination_of_Digital_Forensic_Models]
3. David S. Wall Cybercrime: The Transformation of Crime in the Information Age, Cambridge: Polity 2nd edition. 2024, 356 p.
4. Chuanbo Hu, Minglei Yin, Bin Liu, Xin Li, Yanfang Ye. Detection of Illicit Drug Trafficking Events on Instagram: A Deep Multimodal Multilabel Learning Approach, Cornell University 2021, 9 p. Available at: https://www.researchgate.net/publication/354065809_Detection_of_Illicit_Drug_Trafficking_Events_on_Instagram_A_Deep_Multimodal_Multilabel_Learning_Approach.

♦ **Ibrahimli Namiq Gubad oğlu** - Member of the Expert Council of “Institute for Law and Human Rights” PLE (Azerbaijan). E-mail: nibrahimli@lhri.az

5. Jonathan P Caulkins, Beau Kilmer, and Mark AR Kleiman. Marijuana legalization: What everyone needs to know. Oxford University Press, 2012, 288 p.
6. Graeme Horsman. Defining principles for preserving privacy in digital forensic examinations // Forensic Science International Digital Investigation. Vol. 40 (1-2), March 2022, 301350.
7. World Drug Report 2025. Available at: <https://www.unodc.org/unodc/data-and-analysis/world-drug-report-2025.html>
8. What is digital forensics? Available at: <https://www.ibm.com/think/topics/digital-forensics>

The article was submitted: 2026 February 11

Accepted for publication: 2026 February 27

Ибрагимли Н.Г.♦

DOI: 10.25108/2304-1730-1749.iolr.2026.82.50-56

УДК:343.9

Роль цифровой криминалистики в выявлении наркотических средств

Аннотация: Анализируются концептуальные основы цифровой криминалистики и её роль в контексте трансформации преступлений, связанных с незаконным оборотом наркотических средств. Автор отмечает, что на первоначальном этапе цифровая криминалистика отождествлялась с компьютерной криминалистикой, однако в результате развития информационно-коммуникационных технологий она превратилась в комплексную научно-практическую область, охватывающую все электронные системы, способные осуществлять хранение и обработку цифровых данных. Данная сфера обеспечивает выявление, сохранение и подготовку цифровых доказательств для использования в судебном производстве.

Кроме того, в статье подчёркивается, что цифровая среда изменила формы и способы незаконного оборота наркотических средств, расширив модели анонимной деятельности, осуществляемой посредством социальных сетей, в особенности платформ «даркнета», а также с использованием криптовалют. Автор акцентирует внимание на том, что сбор и анализ цифровых следов играют важную роль в раскрытии преступлений, однако данный процесс должен осуществляться в рамках принципов законности, соразмерности и обеспечения защиты фундаментальных прав.

В заключение обосновывается, что цифровая криминалистика обладает стратегическим значением в борьбе с наркопреступностью, а развитие данной области является необходимым условием повышения эффективности правоохранительной деятельности.

Ключевые слова: преступления связанные с наркотиками, наркотические средства, цифровая криминалистика, методы цифровой криминалистики, неприкосновенность личной жизни.

Дата поступления: 11 февраля 2026 г.

Дата принятия в печать: 27 февраля 2026 г.

♦ Ибрагимли Намиг Губад оглы - член Экспертного совета ПЮЛ «Институт права и прав человека» (Азербайджан). E-mail: nibrahimli@lhri.az